

Культура і Побут

№ 39

Субота 15-го жовтня 1927 р.

№ 39

Зміст: П. Г. З життя мистецьких вузів. — М. Берлін. Німецьке кіно-виробництво. — Олександр Перунов. Музична робота в робітничому клубі. — Ю. Т. Київський театр читця. — А. Блях. Фізична культура і розумовий розвиток. Наукові з'їзди. Провінційні нотатки. По наукових закладах. Бібліографія. З культурного життя по радянських республіках. Шахи й шашки.

З життя мистецьких вузів

Художні вузи

В галузі образотворчого мистецтва на Україні існує 5 вузів. З них 2—художньо-керамічні—вузи напів індустріального і скорше індустріального як художнього типу. Про ці вузи, як зразок органічного сполучення в школі техніки та мистецтва, ми вже писали на сторінках «В. і П.». Зараз річ йде про останні три вузи образотворчого мистецтва, а саме: Київський художній інститут, Одеський художній політехнікум та Харківський художній технікум.

Всі означені вузи образотворчого мистецтва є витвір революційного часу (за царизму на Україні вищої художньої школи не було). Центральним художнім вузом на Україні є Київський художній інститут. Історія його досить відома по картинах, що майже щороку перед початком навчання подаються за нього в періодичній пресі. Повторюю коротко: 1917-го року у Києві утворилась Укр. Академія мистецтв, частково на базі бувшої художньої школи. 1922 року Ак. Мистецтв було реорганізовано в інститут пластичних мистецтв. Поруч тому з Києві у 1918 році утворився архітектурний інститут. Обидві ці установи 1924 року злиті в єдину—Київський художній інститут. Зараз це міцний вуз, що має в своєму складі 5 факультетів: 1) архітектурний, 2) малярський, з відділами текстильним та фото-кіно, 3) поліграфічний, 4) скульптурний з деревообробним відділом та 5) художньо-педагогічний. Інститут має до 800 ч. студентів. Перші випуски його вже дали низку видатних молодих художників та архітектів.

Одеський художній політехнікум утворився цілком на базі бувшої Одеської художньої школи.

У 1917 році Одеська художня школа була реорганізована в художній вуз під протекторатом Ленінградської Академії мистецтв, що їй до революції підлягала більшість художніх шкіл на терені бувшої Рос. імперії.

1918 року вуз перетворюється (по суті лише міняє назву) у «Вільні державні художні майстерні», далі в «Державні художньо-продукційні майстерні», 1921 року—«Академію мистецтв», 1922 року—«Інститут образотворчих мистецтв і, нарешті, з 1924 року—«Політехнікум образотворчих мистецтв», або інакше—«Художній політехнікум».

Вуз має 3 відділи: 1) архітектурний, 2) малярський та 3) скульптурний. Малярський поділяється на майстерні—станкового малярства, декоративного малярства, плакатного

малярства та графіки. Студентів в політехнікумі було у 1926—27 р. 407 ч.

Харківський Художній Технікум утворено також на базі старої художньої школи, він і зараз мешкає в будинку, що був споруджений для Художньої школи. Він пережив менш блискучу історію перетворень, як Одеський Художній Політехнікум, і скоро прибрав сучасну свою назву. Внутрішня структура ХХТ така ж, як і Одеського Худ. Політехнікуму, за винятком того, що малярський відділ Харківського вузу поділяється на майстерні з 2-го курсу, а 1-й курс має загальний, а в одеському розподіл на майстерні на малярському відділі починається з 1-го курсу. Студентів у технікумі зараз коло 350 чол.

Випуски в Одеському та Харківському Вузах образотворчого мистецтва трохи затримались завдяки, головним чином, тяжкому матеріальному стану вузів. Зараз вже молоді кадри художників та архітектів вступили в життя.

Завданням трьох означених вищих шкіл образотворчого мистецтва є забезпечення кваліфікованою художньою силою різноманітних ділянок культурного та господарчого життя країни. Треба визнати, що розв'язувати ці завдання їм доводиться в досить тяжких умовах. Поперше ще радянське життя не цілком виявило соціальну роль художника. Художникові доводиться самоопреділятися. Художнім вузам доводиться зважати не стільки на сучасний попит на художню силу, бо до речі сказати цей попит зараз ще дуже невеликий і мігливий, як намічати перспективи розгортання роботи художника в суспільстві в близькому майбутньому. Наприклад аксіомою є необхідність тісного контакту мистецтва з виробництвом, але досі художня сила втілюється в нашу індустрію надзвичайно малими дозами. На нашу думку, причиною тому є не так бюджетні моменти виробництва, як постійна нестача товарів на ринкові, завдяки чому споживач не предъявляє вимог до мистецької якості тих річей, що мають оформляти його побут (одежа, посуд, меблі і т. інш.), а тому для виробництва немає гострої потреби в художніх силах. Безперечною істиною є також те, що образотворче мистецтво є абсолютно необхідною часткою загальної освіти і не лише загальною, але й професійною, бо погано т. зв. естетичного розвитку воно дає образу мову, а також розвиває просторове уявлення і знання форми, що є дуже важливим моментом у творчій конструктивній діяльності в галузі техніки. Але художнику в педагогічному процесі ще дуже й дуже мало відведено місця. Тут певну роль відіграє й консерватизм старого розуміння мистецтва лише як прикраси життя.

Другим несприятливим моментом в роботі худ. школи зв'язаним з недостатньою виявленістю соціальної ролі художника в процесі радянського будівництва, є тяжкий матеріальний стан її. Виховання художника досить дорого коштує і природно, коли ролі художника в житті радянського суспільства ще не досить визначилася, витрачають великі кошти на образотворче мистецтво держава не може.

Між художнім активом республіки, що він складає педагогічні колективи художніх вузів велика різноманітність думок, що до визначення перспектив діяльності художника, а значить і що до структури художньої школи та методів ведення роботи в ній. На цьому ґрунті йде ідеологічна боротьба так в самих вузах як і між вузами та в художніх промислових організаціях.

Самій школі і навіть органам освіти цієї складної проблеми не розв'язати, тут потребується увага широких кол радянського суспільства і партії.

Між вузами образотворчого мистецтва України повторюється, або вірніше рівнобіжно провадиться така ж боротьба за те чи інше розуміння завдань художньої школи, яка відбувається і в РСФРР. Там традиції старої дореволюційної художньої школи охоронює ленінградський інститут образотворчих мистецтв, що його досі називають звичайно Академією мистецтв. Ленінградська вища художня школа головним завданням художника в радянському житті вважає пропаганду революційних ідей переважно через станкові форми образотворчого мистецтва (картина, ілюстрація, скульптура і т. п.) і взагалі в основу бере ті форми мистецької роботи художника, що існували в старій художній школі. Словом новий зміст у старих формах виявлення.

В протилежність тому Московська вища художня школа—т. зв. Вищі художні майстерні (ВХУТЕМАС) робить акцент на зв'язі мистецтва з індустрією і має такі факультети, як текстильний та факультет по обробці дерева та металу, що їх немає в Ленінграді і що їх завданням є виховати для відповідних галузей промисловості художників-інженерів, а не просто художника. Замість графічного факультету Ленінградського інституту у ВХУТЕМАСі маєтья поліграфічний факультет, що також характеризує ухил московського вузу в бік органічного зв'язку

роботи художника і техніка на данному виробництві.

Лише архітектурні та малярські факультети обох вузів більш-менш однаково побудовані.

Українські вузи, що про них йде тут річ по характеру навчальної роботи поділяються на два подібних табори: Київський Художній інститут в своїй структурі і методах роботи наближається до ВХУТЕМАС'у, тоді як Одеський Художній політехнікум та Харківський Худ. технікум—до Ленінградського Х. Інституту. Крім того в К. Худ. Інституті мається ще художньо-педагогічний відділ, що являється особливістю української системи профосвіти, де виховання навчателів трудової школи та інструкторів в установах політосвіти є завданням вищої, а не середньої, як в РСФРР, школи.

Що до характеру й рівня кваліфікації, що дають українські вузи образотворчого мистецтва, то слід зазначити, що не зважаючи на різницю в назвах (Інститут, технікум і політехнікум) вузів, однойменні відділи їх по суті дають кваліфікацію одного типу з тою тільки різницею, що Київський художній інститут, завдяки тому, що він має значно ширшу за останні два вузи матеріальну базу та більш міцний педагогічний колектив і більш термін навчання, давав кращу підготовку проти Одеського та Харківського вузів.

На методичній художній конференції, що відбувалась в Харкові влітку 1926 р. була спроба накреслити різні схеми конструкцій вузів образотворчого мистецтва України в згоді з їх назвами. Але в НКО замінено другий шлях, а саме встановити одну назву—інститут, щоб не уникнути штучного стремління розмежовувати кваліфікації в таких цілях роботи художника, як малярство, скульптура, графіка, архітектура, де по суті в житті є лише один тип фахівця вищої кваліфікації. Це дасть можливість краще направити методичну роботу вузів шляхом використання і взаємного обміну педагогічним досвідом. Разом має бути встановлено однаковий термін навчання в усіх трьох вузах.

Внутрішнє життя вузів образотворчого мистецтва характеризується не лише їх цілями завданнями. Велике значіння впливу на характер навчальної роботи мають формальні мистецькі течії образотворчого мистецтва, що від них мистецький вуз не може заслонитись, та це й не є доцільним. У вузах точиться гостра боротьба різних мистецьких течій представлених педагогами та студентами старших курсів. Особливо ядро виявлено це в найбільш міцному вузі—Київ. Художньому інституті. Це з одного боку, щирі умови керування, надзвичайно піднімає активність і працездатність студентів, але, при певному керуванні, може також стати й загрозою для нормальної навчальної роботи вуза.

В методах роботи слід відзначити одну нову рису головної радянської художньої школи—це стремління знайти нову наукову базу, що дала б змогу поза всякими течіями і напрямками озброїти студента необхідним формальним знанням в галузі мистецької техніки.

Це природно впливає з тої загостреної боротьби течій, в якій одна група стремиться цілком дискредитувати напрям і методи роботи другої.

Студентство вузів образотворчого мистецтва, що в його складі значний процент робіт-

Німецьке кіно-виробництво

Центром німецького кіно-виробництва, як відомо, являється «Уфа» *). Це найбільша кіно-організація в Німеччині, так би мовити німецький Голлівуд. Вона тепер успішно конкурує зі справжнім Голлівудом—Америкою—з багатьма американськими кіно-концернами. УФА «породила» талановитих кіно-акторів інтернаціонального масштабу як Конрад Вейт, Еміль Янніс, Пола Негрі, таких режисерів як Любіч. Де кого з них, правда, уже встиг перехитрити всюдисущий американський Голлівуд.

Через те УФА користується цілком заслуженою репутацією на світовому екрані. Звичайно, що і ця кіно-організація як і всі кіно-організації капіталістичних країн, вірно служить інтересам капіталістів. В тій, дешевій «ідеології», що вона подає глядачам, вона, звичайно, обороняє інтереси своїх керівників та прихильників—німецьких капіталістів. Але в художньому та технічному відношенні УФА досягла величезних наслідків. В своїх фільмах вона подає все новіші досягнення кіно-техніки, що інколи навіть здаються за понадприродні. І побувати на фабриці де виробляються всі ці чудеса досить цікаво.

Недалеко від Берліну в колишніх володіннях кайзера Вільгельма розкинулася фабрика УФА. Нас, невеличку купку українських журналістів, приваблював цей німецький Голлівуд. Адміністрація його дуже охоче пішла на зустріч нашому бажанню оглянути фабрику і навіть відправила свого представника до Берліну, щоб він супроводив нас на фабрику.

Поїхали... Від станції до фабрики треба йти кілька хвилин лісом. Навколо—чудова місцевість. Ліс, поодинокі красиві маєтки, скрізь чисто німецький надзвичайний порядок та чистота. От і фабрика, що розкинулася величезними шпальцями у всі боки. Можна уявити собі, яку територію вона займає, коли на цій території можна збудувати одночасно силу найрізноманітніших, потрібних для різних фільмів будівель. Там можуть працювати кілька режисерських груп і можуть відбуватися одночасно зйомки різних фільмів. Але про це далі.

По дорозі до ново-збудованого павільйону для зйомок, ми зустрічаємо багато людей. Все це особи, що мають те чи інше відношення до екрану. Вони або скінчили свою роботу, або приїхали виконувати її.

*) Universal-Film Association.

Ликів та селян і чимало партійних та комсомольців бере активну участь в наміченні художньо-ідеологічного напрямку роботи вуза і має значний вплив на роботу предметних комісій.

Коротко, сучасний стан життя вузів образотворчого мистецтва України можна характеризувати так: тут в тяжких домі матеріальних умовах і в умовах до певної міри лабораторних, трохи в затінку від зору широких радянських вол, провадиться серйозна, велика робота над створенням нових ідеологічно і технічно озброєних кадрів художніх сил, що мають внести чималий вклад в культурне життя країни.

П. Г.

Тут же по дорозі примостилися перелітка ресторація, де підбадьорюються актори, що інколи на зйомках провадять цілі дні, тут великі вольєрні акторів, різні склени, лабораторії, майстерні потрібні в цьому царстві «Великого німого».

На фабриці працюють постійно від 400 до 1.2000 робітників в залежності від «обсягу» фільм, що їх готує фабрика. І всі вони не сидять без роботи. Ми бачили як, ніби за наказом якогось великого мага, будуються різні палаци, цілі вулиці величезного міста, села, собори й інші і все це тільки для того, щоб око зйомочного апарата на кілька хвилин глянуло це і відбило б на кількох кадрах кіно-плівки. А потім все це руйнується ті ж досвідчені руки трудівників-робітників для того, щоб на місці, скажемо, старовинного німецького замка—збудувати найновіший хмародрап і т. ін.

Новозбудований павільйон це останнє досягнення будівельної кіно-техніки. Його устатковано за останніми вимогами кіно-техніки. Німці можуть справді гордитись—такого ательє немає навіть в справжньому Голлівуді в Америці. Принаймні, про це з природними гордощами заявив нам наш чичероне, обвівши пальцем увесь павільйон.

В новому павільйоні можуть працювати одночасно 260 чоловік робітників, і низка режисерських груп, зовсім не зв'язаних одна з одною. Вже як тільки входиш до павільйону, відразу охоплює тебе нервова атмосфера кипучої, важкої роботи, коли кожна хвилинка коштує гроші, коли кожна хвилинка дає новий кадр, що незабаром побачать його на екрані глядачі найрізноманітніших країн.

Стукотять сокири, сновигають робітники, пересуваються декорації і відразу ж тобі засліплюють очі багатотисячно-світлові юпітери—електроустаткування необхідне для зйомок. На УФА електроенергія це серце фабрики і коли б, скажемо, на кілька хвилин припинилась би подача електрики з міста, стала б вся робота. Але на фабриці є своя електростанція міццю в 52.000 вольт, а коли цього замало є ще пересувні електростанції... на автомобілях.

Заходиш до павільйону і відразу ж попадаєш в якесь чарівне царство. Спеціальне світло з зеленуватим отінком робить обличчя людей схожими на мерців.

В павільйоні відбувається зйомка. Ось знімається сцена в кафе. Сновигають спритні помічники режисера, шиплять юпітери, хвилюються електротехніки, керуючи світлом, оператори прицілюються своїми апаратами, і все це офіційно своїм оком художника фахівця, зважає в своєму мозкові винахідника «сам»—режисер.

Скільки метушні, скільки гармидеру, турбот, хвилювання, а кілька секунд вертіння ручки апарату, що відбив у собі все це і—сцену закінчено. І, здається, навіть було витрачено стільки людської енергії, праці і хвилювань?

В іншому кутковому павільйоні знімається інша сцена. Між іншим Уфа тепер захоплюється «руськими темами». Вона зняла «Любов Яніни Ней», Ерєбурга, що незабаром має піти в прокат, вона знімає

тепер якийсь невідомий фільм «Крепостная князя Муратова». На зйомку однієї сцени з цього фільму ми якраз і попали.

Фільм цей за часів Олександра I-го себто, так би мовити, історичний. Але як і всі «руські» фільми зняті за кордоном він падо бутафорський, коли не карикатурний. Очевидно, стиль епохи в цьому фільмі подається тільки зовні та й то досить неохайно. У фільмах на «руські» теми знімається чимало руських емігрантів. Теж заробіток хоч і невеликий.

**

Нарешті, залишаємо павільон. На свіжому повітрі дихається легше. Та й обличчя приймають свій звичайний вигляд. Сонце радісно шле з неба своє золоте проміння і ми йдемо оглядати територію фабрики, де збудовано всі передлічені вище чарівні будівлі.

Ось виріс перед нами німецький старовинний замок. Він збудований за всіма вимогами стилю епохи, що в ній відбувалася подія відбита в фільмові: Старовинна романтична готика, підйомний міст, бійниці в стінах; стоїть цей похмурий старий замок і так і здається тобі, що зараз спуститься міст і вийде з замку середньовічний «лицар».

Але це тільки міф... І наш чичероне розповідає, що замок цей зроблено на швидку руку, що це тільки дерево, гипс і холстина... А невеличка калюжа в кілька кроків навколо замку—має удавати з себе глибокий і широкий рів, призначений для оборони замку від нападу ворогів. І коли ви побачите в якомусь фільму старовинний замок, побачите широкий рів кругом нього, ви можете дивуватись художній передачі стилю епохи, і досягненням кіно-техніки і чарівним очам кіноапарата, що відбив в своєму путрі на маленьких кіно-цликах всю цю красу, але згадайте, що то є насправді і як це штучно робиться руками сотен робітників-трудівників.

Між іншим ви пам'ятаєте «Нібелунги», фільм, що показували його і на Україні. Добре зроблено з технічного боку. Картину що готувала УФА і на території фабрики ми знайшли ще окремі «шматки» її як, приміром, рештки замку Нібелунгів то-що. Решта вже пішла «в обіг»...

Ідемо далі... Що це таке. Ніби щось рідне з'явилося перед очима. Неземні хатки, вириті соломомою, криниця, схожа на вашу рідну українську і все це чорне погоріле, ніби величезна пожежа зачепила своїм вогневим язиком цей людський куток. Що це таке?... Звідки?...

Почуття не зрадило... Це справді спалене українське село, а знімалося його в новому фільму «Любов Жанни Ней». Для цього фільму чимало було витрачено грошей. Трохи далі ми побачили кримське татарське село і дивувалися надзвичайно влучно переданому стилю Криму. Нам розповіли, що декорації для фільму робилися по ескізах видатних архітекторів, що спеціально вивчали українсько-кримський стиль та етнографію.

Ідемо все далі й далі величезним полем. Десь на обрії видно риси якогось великого міста. Це декорації Метрополіса,—фільму, що став відомий на весь світ своєю надзвичайною постановкою.

Підходимо ближче і почуємо подих ко-

Наукові з'їзди

1-й Всесоюзний з'їзд патологів у Києві

В середніх числах минулого місяця в Києві відбувся 1-й всесоюзний з'їзд патологів, що став великим святом науки, і об'єднав не тільки діячів патології Радянського Союзу, але й патологів закордонних. На з'їзд прибуло понад 600 делегатів з різних міст Союзу, а також з закордону, як, нар., проф. Бікнелль, Рода Ердман, проф. Арнтд та інші.

З'їзд відбувався в кийському музеї Революції. Гордість з'їзду—це його надзвичайно багата й цікава виставка. Власне, не виставка, а цілий музей, як висловились про неї закордонні гості. Тут було представлено весь розвиток радянської патології, всі її досягнення в численних діаграмах, таблицях і експонатах, на виставці було багато так званих «німих» докладів, не читаних на з'їзді, а представлених в формі різних таблиць та експонатів. На виставці вперше фігурувала колекція видатних діячів науки та літератури. Серед останніх були представлені мозги В. Короленка та В. Бліжнього. Цей «пантеон вчених» було утворено з ініціативи проф. В. М. Бехтерева.

Інтерес, виявлений до з'їзду з боку громадських та наукових закладів був надзвичайно великий. Це пояснюється тим, що, як зазначили промовці в своїх привітаннях з'їзду, патологія—це та медична дисципліна, що підводить філософську базу під всю медицину і дає основи для розвитку всіх її галузей. Патологія вивчає комплекс усіх причин, що впливають на організм людини—від зміни функцій клітин до причин соціально-економічних.

Ділова робота з'їзду почалася докт. пр. А. А. Кротовського про «тканеву культуру, як метод вивчати питання патології».

Д-р Гах розповів з'їздові про свої спроби вирощувати культури висинотифозного вірусу (побудника висинного тифу, досі ще остаточно не відкритого), разом з тканинами тіла хворих на висинний тиф. Докладами проф. Томашевського, Тимофійського, Масвського та інших.—освітлено не тільки морфологічні про-

цеси, сполучені зі зростом тканинних культур, але й багато фіз.-хімічних процесів, що відбуваються в тканинах. Багато говорилось також про культуру пістрякових (ракових) клітин. Все ж, в наслідок обговорення всіх докладів на цю тему, виявилось, що виростити пістрякову клітину до цього часу ще не вдалося.

На з'їзді було зачитано також роботу світового вченого Альберта Фішера про характеристики лихих клітин в тканевій культурі.

Рода Ердман (Берлін) зачитала доклада про значіння тканинних культур для патологічних проблем. Свій доклад вона ілюструвала низкою цінних діапозитивів, що дали змогу ширше зрозуміти значіння тканинних культур для розв'язання багатьох запаланих питань патології.

Проф. Кучеренко зробив доклад на тему про патологічні зміни в залозах внутрішньої секреції при лихих новотворах.

Велике враження на з'їзд справив доклад проф. Криницького про морфологічні зміни в органах у отруєних бойовими задушливими газами. Найбільші зміни при отруєнні задушливими газами спостерігається в легенях і в кровеносній системі. Доклад проф. Криницького, прочитаний з великим піднесенням, наочно показав, яке жакливе знаряддя готує світовий імперіалізм проти Радянських республік. Після доповіді з'їзд одностайно ухвалив резолюцію, де він закликає інтелігенцію всього світу протестувати проти загрози нової війни і дати змогу єдиній пролетарській країні продовжувати свою мирну працю.

На одному із засідань з'їзд вшанував своїх героїв праці. На естраді—старі професори, прозектори та служники університетських лабораторій. Це був перший випадок вшанування ветеранів праці на науковому з'їзді, коли поруч професора, став і його лабораторний служник.

I. В.

5-й інтернаціональний конгрес з науки про спадковість (генетики) в Берліні

В Берліні відбувся (11-17-го вересня) 5-й інтернаціональний конгрес з науки про спадковість. На конгрес прибули представники майже всіх країн світу (біля 800 душ) з Західної Європи, Америки і держав Сходу (Японія, Індія).

На президента конгресу було обрано руського вченого академіка Навашина.

Молода ще наука генетика, що вивчає явища спадковості в рослин, тварин та людини—демонструвала на цьому конгресі свої досяг-

нення за останні роки. В Європі шведи, а в новому світі американці, широко використали науку генетики в справі поліпшення сільськогосподарських рослин. Великі досліді пророблено над поліпшенням порід свійських тварин в Америці, Англії й Німеччині. Взагалі, як показав конгрес, найкраще розвинулася генетика в Америці. Праця генетичних кафедр там щільно ув'язана з працею дослідних станцій.

Наступний конгрес генетиків відбудеться в Сполучених Штатах Північної Америки в 1932 році.

лосального міста. Ми входимо на величезний майдан навколо якого висяться величезні будівлі дивної архітектури. Це «місто майбутнього»—Метрополіс. Воно зроблене тільки з дерева, цементу, гіпсу і полотна. Наш чичероне розповідає, що знімали його 16 днів для того, щоб глядачі... пів хвилини бачили його на екрані.

Там ми переконались на власні очі, яким чином на екрані передається величезні будівлі. Будується тільки перший поверх—перша частина, решту домальовується, а на екрані ми дивуємось величезним хмародрапам і думаємо—який міцний, який всеспроможний людський розум і яка могутня наука і техніка, що утворили все це.

**

«Метрополіс» бачили і в кіно. На цей фільм було витрачено, здається біля 2½ міл. марок. Знято його за відомим фантастичним романом дієї ж назви. Він вражає тільки своєю постановкою, надзвичайною технікою «Великого німого».

Фабула тенденційна—відображає «ласкавих» капіталістів та «буржуазних» робіт-

ників. Між першими і останніми, звичайно, після різних дивовижних пригод, наступає згода. Тут фігурує й «механічна людина» і дивні винаходи і грандіозні сцени і величезні будівлі і надзвичайна техніка, а поруч цього і любовна інтрига, що без неї не обходиться жоден німецький фільм. Учасники цієї «інтриги»—син бездушного капіталіста—власника «міста майбутнього» і дочка робітника. Тут показано місто над землею, де живуть капіталісти «аристократи» і підземне місто, де живуть робітники.

Фабула ємільна, нікчемна й викликає тільки усмішку. Не дарма навіть і німецька критика заляла цей фільм, але з постановочного боку це справді величезне досягнення, він справді вражає. І не зважаючи на пусту фабулу, на леховажне розв'язання питання навіть з боку капіталістичної ідеології, цей фільм дивиний з інтересом. І виходячи з «Уфа-палац»-кіна де демонструється цей фільм, зворушений досягненнями кіно-техніки, приголомшений могутністю людського розуму і всепереможністю науки.

М. БЕРЛІН.

Музична робота в робітничому клубі

Робітничі клуби, сельбуду і хати-читальні допомагають трудящому населенню опанувати всі ті культурні цінності, що ними володіє сучасне людство. В житті робітничого клубу чимале місце відведено і музичній освіті.

Але не вважаючи на це чимале місце (що правда, не заповнене в достатній мірі відповідним змістом), зайняте музикою, треба сказати, що справа просування музичної культури в робітничі маси йде все ж надто повільним темпом. Це пояснюється недостатнім керівництвом з боку відповідних органів та правлінь клубів, що мало уділяють уваги питанням музики.

В більшості музика, цей великий культурний чинник і досі неопанований трудящими. А все це тому, що культурні установи, що стикаються з робітничою масою, не досить серйозно ставляться до питань інкультурації музичної неписьменності серед робітничої маси. І це несерйозне відношення до справи музичної роботи панує і в самих клубних музичних організаціях, що й досі працюють без плану, без системи, без керівництва, без обліку і критичної оцінки зробленого. Вся робота клубних музичних гуртків зводиться до формального обслуговування календарних революційних свят, що до них нашивку здебільшого вичують революційний матеріал. Ніякої виконної роботи серед членів клубу не ведеться, як не ведеться її і серед членів гуртків. Члени музичних гуртків клубу часто самі музично неписьменні люди і не з своєї власної вини, а з вини керівників гуртків та клубів. У своїй роботі музичні гуртки не мають зв'язки не тільки з драматичними гуртками або гуртком політосвіти, але цієї зв'язки в роботі немає і серед самих музичних гуртків.

Що до репертуару, то й тут не все стоїть гаразд: духові оркестри культивують вальси типу «Над волнами», і «заграні» марші, що давно вже набридли; оркестри народних інструментів з запалом грають «Святий місяць» і «Поляночку», а хори все ж користуються легкою, малоцінною хоровою літературою типу «Закувала та сива зозуля».

Все це тому, що вся робота ведеться нашивку, без системи і плану.

А коли роботу так поставлено в гуртках, то легко собі уявити, який виховний вплив робить вона на робітничі маси і який результат такої роботи в даному клубі.

Нам хотілося б подати свої думки відносно належної і правильної постановки музичної роботи в робітничому клубі, щоб з меншою витратою сил і матеріяльних коштів досягти більших результатів.

При кожній окружній політосвіті і кабінеті культурної роботи окружної ради професіональних союзів треба утворити художній секції, що повинні керувати художньою роботою в робітничих клубах, сельбуду і хатах-читальнях. В цій художній секції треба організувати підсекції: хорову, драматичну, музичну, образотворчу і секцію художнього читання. До роботи в цій художній секції і підсекціях треба притягти кращих спеціалістів з кожної галузі, художня секція повинна керувати всією художньою

роботою за виробленням наперед планом, беручи на увагу всі місцеві потреби й особливості. Для зв'язки всієї художньої роботи і художнього керівництва, в кожному робітничому клубі треба організувати художнє бюро або художню раду, що й повинна керувати всією художньою роботою в клубі. Кожний музичний гурток, хор і оркестр повинні працювати за певним планом, погоджуючи свою роботу і план з іншими гуртками. Репертуар повинен бути витриманим не тільки з ідеологічного боку, а й з музичного.

Щоб підвищити культурний рівень членів музичних гуртків, треба хоч раз на тиждень обов'язково влаштовувати загальні уроки музичної грамоти, куди повинні входити: елементарна теорія музики, сольфеджіо, коротенькі історичні відомості і слухання музики. Ця теоретична група музичних дисциплін, і особливо слухання музики, підвищить інтерес до роботи і буде тим стимулом, що завжди збуджує інтерес. Це підвищить не тільки кваліфікацію виконавчих гуртків клубу, але, безперечно, підвищить і якість художньої продукції, бо в цій справі клубні гуртки дуже відстають.

Щоб знайомити з музикою і її виховним та освітнім значінням, а також, щоб втягти з роботу музичних гуртків ширші маси, треба періодично (не рідше, як раз на два тижні), влаштовувати для членів клубів і їхніх родин вечори слухання музики, де виконавцями можуть бути не тільки музичні організації клубу, або окремі його члени, а й запрошені окремі музичні виконавчі колективи (професіонали-музиканти). Щоб допомогти слухачеві організовано сприймати музику, і всі її особливості, потрібне невеличке, але змістовне вступне слово. Лише через уроки музичної грамоти і слухання музики можна підвищити якість музичного виконання і ознайомити робітничі маси з кращими зразками музичної літератури, що й досі ще мало відома широким верствам робітників.

В кожній бібліотеці робітничого клубу повинна бути музично-освітня література. Керівникові музичних гуртків треба б здавати звіт про свою роботу не тільки перед правлінням клубу, а й перед членами клубу на загальному зібранні, демонструючи все зроблене за певний період. Ці звіти-концерти в клубі, або на підприємстві—найкращий агітаційний і виховний засіб і з цього треба лише вміло користуватися.

Щоб піднести художній бік музичної справи, треба влаштовувати конкурси клубних хорів і оркестрів. Адже ж влаштовували і в нас на Україні конкурси на кращого гармоніста, на кращого балабайлика і на кращу балабайну оркестру, а для хору, як для масового гуртка, і робітничої духової оркестри цього ще не було зроблено і про це треба подбати. Щоб піднести культурний рівень диригентів робітничих хорів, духових оркестрів і оркестрів народних інструментів, треба щорічно влаштовувати курси перепідготовки, влаштовуючи їх, наприклад, в літні місяці, коли робота названих гуртків на цей час замикає.

Все це ті основні положення, що, на нашу думку, допоможуть роботі в робітничому клубі стати на належну височину.

ОЛЕКСАНДЕР ПЕРУНОВ,

Провінційальні нотатки

ІДЕОЛОГІЧНИЙ КІНО-МОТЛОХ.

«Мадель—дочка багатих родителів» являється вигодною партійної, могутньої своєю заходами поправити розшатайніе дела авантюриста—Фаланта».

Це не уривок з дешевого бульварного роману, ці рядки виписані з невеличкої зеленької афішки, що надіслана до Олександрійського робітничого клубу разом з фільмом відповідного змісту.

Кіно—найполюбленіша культурна розвага робітника, до того що й цілком приступна. Дешеві квитки (10—15 коп.) дозволяють відвідувати кіно-сеанси в клубі цілим родинам.

Як бачите, чудесний ґрунт для політосвітнього виховання робітника, ґрунт для культурної розваги і... ось протитом 7 частин авантюрист Фалант, перехрещений в «яркий тип капиталистических деловых кругов» буде переслідувати «дочку багатих родителів» поки на 8-й частині не одружиться.

Слідом за картиною «Под обстрелами эскадры» така назва вище наведеного фільму, шде «Останній спокох» де «студент-медик Джон палко кохає дочку проф. Грея Ірмен». Професорська дочка, протитом 7-ми частин буде переживати різкі пригоди (і постійно мінити туалети) поки на 8-й частині солодкий поцілунок з'єднає шалену пару, під веселе чмокання клубівської аудиторії. Чотири серії «Акул Нью-Йорка», 4 серії «Богині Джаунга!»—оце кіно-репертуар Олександрійського робітничого клубу...

Перевірити репертуарний мотлох, навести йому ідеологічну чистку—це перше завдання в постачанні фільмом робітничих клубів.

Не можна ж, справді, до робітничих клубів надсилати залежане кіновське барахло, перетворюючи робітничий екран на провінціальний ідеологічний сумнівний кіно-макулатури.

Максим Горький

35 РОКІВ ЛІТЕРАТУРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

35 років тому в газеті «Кавказ» було видруковано перше оповідання Максима Горького—«Маяк Чудра». (Правда, прошки раніш були видруковані його гумористичні вірші і фейлетони).

Світгляд Горького, спочатку романтично-анархічний, а потім соціалістичний, завжди незмінно бадьорий, повний здорового оптимізму і віри в людину—позначився на всіх творах цього письменника і створив йому міцну читачку аудиторію.

Перші літературні кроки Максима Горького привітав відомий критик Михайловський, порадилом і другом на цих перших кроках був йому письменник Короленко, про що з надзвичайною щирістю й простотою розповідає Горький в своїх автобіографічних оповіданнях.

За останні роки Максим Горький дав такі твори, як «Мої університети», «Дело Артамоновых», «Жизнь Клима Самгина» — ще незакінчену епопею, що має йти до часів нашої революції.

Максим Горький один з найближстучіших представників дореволюційної літератури, що тримає тісний шригательський зв'язок з новою радянською літературою. Реалістична по своєму характеру нова революційна література пішла в де-якій мірі під знаком Горького і в багатьох її досягненнях є де-що від цього письменника, ім'я якого заслуговує користуватися такою любов'ю і популярністю серед широких читачьких мас.

Київський театр читця

Ставши до активного творення свого класового мистецтва, пролетарські маси нашого Союзу мусили насамперед взятися до опанування всіма формами й засобами, набутими старим мистецтвом. Але вже тепер, в процесі опанування ними, ці маси прагнуть відшукати нові шляхи мистецтва, співзвучного нашій добі і формами і змістом. Серед цих нових мистецьких форм звертає на себе увагу нова, Жовтнем народжена парость театрального мистецтва — так званий «Театр — Читця». Він ще далекий від викристалізування, він весь в шуканнях, його робота поки що експериментальна, а проте виступи його перед широкою пролетарською аудиторією як і перед аудиторією робітників театального мистецтва, свідчить про його велику впливову силу на слухача.

У нас на Україні єдиним поки що репрезентатором цього виду театального мистецтва є «Київський Театр Читця», що виник з лабораторії катедри слова і звуку Київського Музично-Драматичного Інституту ім. Лисенка і складається з студентської молоді Лисенківського інституту та театального технікуму. На чолі театру стоїть його організатор і керівник — проф. Ін-ту ім. Лисенка Й. О. Кунін.

Поклавши собі за творче завдання — «виявити елементи мистецтва революції» в сфері звучання слова, передати їх у симфонічному читанні, втілити в організоване співзвучання людських голосів, перетворити вплив окремих індивідумів в могутній виступ єдиного колективу, Київський театр Читця не міг вийти з рамки масового читання й пішов шляхом дійсного синтезу слова й звуку, створивши своєрідний симфонічний оркестр людських голосів, що багатством своїх тембрів, інтонацій, емоцій становлять основну складову частину. Та іноді слова замало і воно виливається в спів, там, де безсиллий і снів, на допомогу приходить інструментальна музика, а іноді слово убірається в шумове оформлення, або звучить на тлі індустріальних шумів.

Партитура цього оркестру, є складна партитура, з масою інтонацій, тональностей («конусів організму»), моделій, ритмічних фігур і інш.

В майбутньому це величезний оркестр, складений з оркестру симфонічного, оркестру людських голосів, шумового оркестру й світлової кольорової гами, підвладних одному диригентові.

Офера цього театру — найвище напруження класової боротьби, її ритм, її динаміка, — патос революційної борні. Мета театру не розважати слухачів, а відірвавши їх від особистого побуту, об'єднати почуттям класового піднесення, організувати психіку, запалювати масовий ентузіазм. Практика театру показала, що він цю спроможність має.

Протягом минулого 1926—27 року театр дав 32 показові виступи по клубках, касарнях, на конференції ЛКСМУ й інш., слухали його й актори «Березоля» та «Франківців» і скрізь він мав великий художній успіх і викликав як найсерйознішу увагу до проблем, над розв'язанням яких він працює.

Репертуар театру ще невеликий: «Революційна процесія в дні Великого Жовтня» (текст Атаманюка), «Історія Інтернаціоналу» та ораторія «Ленін» (літомонтаж Й. Куніна). До 10-х роковин Жовтня театр готує нову постановку «Карнавал революції» з окремими епізодами: «Реквієм», «Геройка», «Карнавал» (літомонтаж) Й. Куніна.

Великий інтерес викликає намічена постановка «Пол і любов», де театр має торкнутися побуту.

Треба зауважити, що театр з однаковим успіхом працює і над прозою, чого не вдалося досягти найстаршому з «театрів Читця» — Московському. Керівник останнього проф. Серьожніков у своїй книзі «Коллективная декламация» (1927 р. ст. 79) признається: «що ж до художньої прози, то тут наш колектив читця (відносно найразковіший з усіх подібних колективів) ще не доріс виявити складний вільний ритм прози і в нашому репертуарі немає поки що жодної постановки тексту — прози (коли не рахувати постановкою «Що таке любов» К. Гамсуна, де композицію побудовано головним чином на чергуванні окремих голосів). Така постановка — справа майбутнього».

Нині Київський театр Читця працює як одна з лабораторій Ін-ту ім. Лисенка, обмежений в своїх шуканнях браком коштів взагалі і відсутністю спеціальних коштів для розгортання лабораторної роботи в роботу виробничого театру. Але і в таких несприятливих умовах за недовгий час свого існування (з осені 1925 р.) віданою працею своїх робітників і керівника, театрові вдалося створити низку художніх постановок, що є цілком певними досягненнями нашого нового театального мистецтва. Театр найшов призначення цих досягнень не тільки у пролетарської аудиторії, а й в колі кваліфікованих робітників театру (Лесь Курбас, Гнат Юра й т. інш.). Його роботою зацікавилися Ленінградські мистецькі кола, що ведуть переговори про поїздку театру до Ленінграду.

На нашу думку театр заслуговує на більшу увагу наших керівничих державних органів, ніж було досі і перш ніж їхати до Ленінграду має ознайомити з ним столицю УСРР, з своєю роботою, а керівники нашого театального життя мають допомогти театрові в цьому.

Ю. Т.

По наукових закладах

КАТЕДРА ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ.

При Харківському ІНО працює науково-дослідна катедра історії української культури в склад якої входять чотири секції: 1) секція історії України — керівник акад. Д. І. Багалій; 2) історії Росії — керівник проф. Веретенніков; 3) історії українського права — кер. проф. Максименко; 4) етнології та краєзнавства — кер. проф. Ветухов. Цього року до катедри приєднано Одеську секцію історії України, що нею керує проф. Слабченко. На чолі всієї катедри стоїть акад. Д. І. Багалій.

За останні півтора роки катедра історії української культури видала два збірники: присвячений пам'яті О. Потебні і присвячений декабристам на Україні. Виходить з друку і третій, присвячений селянським рухам на Лівобережній Україні в XIX і XX віках. Друкується збірник секції етнології.

На двох пленарних засіданнях катедри, що відбулися цими днями після літньої перерви склали звіти: науковий співробітник — О. Д. Багалій — Татарінова, проф. П. Ковалівський і науковий співробітник А. Ковалівський.

О. Багалій — Татарінова цього літа їздила в двохмісячну командировку від Укнауки до Франції, для ознайомлення з книжковими та архівними фондами наукових бібліотек і архівами Парижу та для вивчення бібліографічної роботи та бібліотечної техніки у Паризьких бібліотеках. О. Багалій — Татарінова працювала в Національній Бібліотеці, і в архіві міністерства закордонних справ. Там вона ознайомилася з архівом документів «Russien», що між ними є багато документів про Україну. Дуже цікаві матеріали про відношення французького уряду до вшанування військових поселень на Україні на початку XIX-го століття. О. Багалій — Татарінова використає їх для своєї монографії: «Нариси з історії військового поселення на Україні».

Проф. П. Ковалівський склав звіт про свої краєзнавчі дослідження в Кислівському, Донбасі, на Ізюмщині й Полтавщині, що їх він провадив цього літа.

А. Ковалівський цього літа працював над збиранням і вивченням матеріальних пам'яток, зв'язаних з життям і працею українського філософа Г. Оковороди.

Охваливши всі заслухані звіти, катедра в своїй резолюції підкреслила, що оскільки всі командировки й експедиції доводилося впоряджати на власні кошти наукових робітників, то це значно звузило масштаб їх роботи, не давало змоги розгорнути дослідів на всю широчину. Тим то катедра висловлює надію, що Укнаука надалі, розподіляючи кошти на закордонні й внутрішні командировки, візьме до уваги потребу катедри в коштах на дослідні роботи.

В Харківському Науковому Товаристві

Після літньої перерви, з цього місяця почали працювати секції т-ва: сільсько-господарська, природнича, технічна, бібліотечна, бібліографічна та медична. Цими днями відбулося засідання зоотехнічної підсекції, де проф. Широкіх зробив доповідь про 5-й міжнародний конгрес генетиків у Берліні, а на засіданні технічної секції, що теж відбулося цими днями, проф. Столяров дав докладну інформацію про міжнародний конгрес в Амстердамі по вивченню опору матеріалів.

ХНТ клопоче перед Наркомосом про відкриття при т-ві курсів підготовки до ВУЗ'ів.

8 жовтня Наукове Т-во відзначає столітній ювілей виходу в світ збірника українських пісень Максимовича. Відбудуться збори в літературному клубі імені Блакитного, де зачитують доклади: проф. Яворський — вступне слово; Горбань — історичні праці Максимовича; Ковалевський — Максимович, як етнограф; проф. Яната — Максимович, як природник.

Т-во порушило питання перед науково-культурними громадськими організаціями цілосільне святкування Жовтневих свят науковими робітниками.

Фізична культура і розумовий розвиток

Італійський лікар Марія Монтесорі дала певні вказівки по вихованню дітей дошкільного віку, що ними керуються в грах наших нормально-розвинених дітей, але їх можна використовувати і при вихованню дітей відсталих в розумовому розвитку. Потрібно давати дитині лише такі цацьки, що розвивають її нервову організацію, її свідомість при допомозі досвіду і спостережень. Це вже запроваджено по багатьох школах, де заведені цацькові абетки, за допомогою яких діти розвивають свій мозок і перші шляхом наочного самонавчання.

Цей метод дуже цінний, але потребує дальшої розробки. Дитина сама керує собою і дістає лише знаряддя та завдання. Вона навчається тому, що почуває, освідомлює та бачить. Вона складає собі уявлення, підпорядковує до себе речі, що її оточують, складає з літер слова і приходить природним шляхом, розвиваючи свої зміслові нерви, до самосвідомості, навчається за допомогою розв'язання завдань, думати і від цього переходить до дії. Цілком однаково, чи складає вона літери, чи пише, малює, пересуває костяшки рахівниці, бігає, чи грає в м'яч. Одне тут важливе: суцільність роботи розумової й фізичної і розвиток нервової системи за допомогою рухів.

Другий доказ зв'язку між діяльністю м'язів та мозку подають лівші. Більш розвинутій частині тіла відповідає по перехреснуванню нервових шляхів протилежна частина мозку. Центр мови у осіб з переважно розвинутою правою рукою знаходиться в лівій частині мозку, а у лівші в правій. Лівша, вивчаючи певні рухи розраховані на розвиток спритності, — перш за все писання, — повинен розвивати праву руку і зв'язану з відсталою у нього лівою половиною мозку. Завдяки цьому, коли у лівші обидва боки тіла й мозку розвинуті рівномірно то і зв'язок понять у мозку у нього багатший і, різноманітніший.

Цей вплив фізичних вправ на мозок і тіло використано для прискорення розвитку розумово-відсталих дітей. Їх змушують проробляти вправи для розвитку лівої частини тіла (і разом правої частини мозку), їхній розумовий розвиток значно посувається наперед. В В. Кенігсберзі та Есені при народних школах організовано було курси для відсталих, на яких розвивали діяльність лівої руки. Проф. Таду пощастило з успіхом прилучити

малювати обома руками, при чому перевагою у учнів не спостерігалось. Цим науково підтвердились дві спроби з практики: 1) середня інтелігентність лівші вища, 2) утворення понять про рух відбувається через інтелект, іншими словами — фізичні вправи розвивають нервову систему. Правда, це твердження зустріло серед деяких вчених заперечення — не досить угрунтоване.

Взаємний вплив між рухами тіла і нервовою системою ясно виступає і тоді, коли порівнюють розвиток нервової системи калік, людей з фізичними пошкодженнями. Відомо з спостережень, що діти каліки бувають духовно відсталішими. Гофман, завідуючий домом дітей калік в Шлезвіг-Гольштейні, запевняє, що коли зменшити фізичні недоліки дітей, лікувати їхні пошкоджені органи за допомогою відповідних вправ, то зі збільшенням рухів їхнього тіла зростає їхня меткість і вразливість. Такі ж думки керували доктором Мальвіцем та його співробітником, коли вони під час війни влаштували в Генбер-Бранденбурзі великий притулок для інвалідів війни.

Там по певній системі розвивалися однорукі та одностегі. При цьому було зауважено одна дуже важлива обставина, що в цих калік з'являлась певність в своїх силах і свідомість, що каліка може за допомогою фізкультури досягнути таких наслідків, яких не може досягти здорова і нормальна людина.

Починаючи з простих рухів: з вправ з палицями, з гімнастичних вправ при ходьбі, простих спортивних і гімнастичних померів для вправ на зручність — в усьому цьому інваліди досягли дійсно чудесних результатів. Вже одне враження, яке робить група одностегих метателів списа, але досягнення одностегих, що бере стрибок в 150 сант., не лише зміцняє віру в свої сили у того інваліда, що займається цим спортом, але робить сильний вплив і на душевний стан тих, що тільки що вийшли з табору хворих і в перший раз бачуть такі фізичні досягнення своїх товаришів по нещастю: це дає їм надію на можливість здорового життя.

Фізична культура не лише має велику цінність для виховання людського нервового апарата, але вона підвищує загальний життєвий тонус, як у тих, що нею займаються так і в тих, що їх оточують.

А. Блях.

Участь наукових установ в святкуванні 10-х роковин Жовтня

Українка намітила найдоцільніші форми участі наукових установ в загальному святкуванні 10-х роковин Жовтневої революції. За такі форми Українка вважає:

Уроцисті спільні засідання всіх наукових установ, присвячені підведенню підсумків досягнень радянської науки в усіх її галузях. За час революції. Особливу увагу треба буде звернути на ті галузі науки, що мають безпосереднє життєве значіння в нашому господарстві та культурному будівництві. На цих засіданнях бажана широка участь студентства та взагалі радянської суспільності. Крім того, треба організувати окремі науково-популярні доповіді представників наукових установ по робітничих районах, клубних аудиторіях і т. д. з обов'язковим також виступом на

село. Підведення підсумків досягнень радянської науки в найспеціальніших галузях, що не приступні для широкої аудиторії, можна переносити на вузичні наукові засідання.

Щоб широко й безпосередньо ознайомити маси з роботою наукових установ, їхніми завданнями, досягненнями і т. д., слід організувати наукові виставки, масове відвідування музеїв, обсерваторій, лабораторій, кабінетів і т. інш. До Жовтневих свят слід пристосувати також відкриття нових наукових установ чи поширення вже існуючих. Крім того, робітники наукових установ повинні взяти активну участь на загальних міських урочистих засіданнях всіх партійних, професійних, радянських та інш. громадських організацій.

До конкурса на виготовлення пам'ятника Т. Г. Шевченкові

За постановою Наркомосвіти, конкурс на виготовлення проєкта пам'ятника Т. Г. Шевченкові на його могилі, а також присудження премій, відкладено до 20-го грудня.

До журі, що розглядатиме проєкти пам'ятника та присуджуватиме премії, призначено від Наркомосвіти та Укнауки тов. Озерського (голова), від Політосвіти тов. Христового, від ЦБ Робмис — проф. Вурачка, від Шевченківського інституту — академіка Багалія, та від Укрпрофосвіти — тов. Горбенка. Крім того, до складу членів експертизи ввійшли: академік Новицький, академ. Бекетов, академ. Ефремов, проф. Таранущенко, Меллер, Л. Курбас, Пилипенко, Річицький та інші.

П'єр Амп

(До приїзду в СРСР).

До Радянського Союзу приїдуть ще один великий художник сучасної Франції — П'єр Амп. Ім'я цього письменника користується великою популярністю і майже всі його твори перекладено на руську мову. На українській мові ми маємо кілька новел, виданих видавництвом «Слово».

Творче обличчя цього письменника окреслюється основним його твором — монументальним циклом романів, об'єднаних одною назвою — «Жнива людства». Художник поставив своїм завданням розгорнути в цій епопеї грандіозну, панораму людської праці.

П'єр Амп ввів цілком нову форму виробничого роману. В його «Шампанському» — показані трудові процеси зв'язані з виробкою вина, в «Рельсах» подається у всіх подробицях складний механізм великої залізничної станції. В своїх повістках П'єр Амп не подає сюжету, а йде по шляху виробничого процесу і динаміка його роману виникає з динаміки цього процесу.

Романи П'єра Ампа — це монументальні пам'ятники індустріальної культури сучасної Франції. З виключним знанням найдрібніших деталей виробничого механізму — П'єр Амп подає в художньому втворенні цей механізм.

Своєрідний і стиль у П'єра Ампа. Він документатор — цифри, точні виклади, офіційні довідки — сповнюють сторінки його романів. Патос його викладу — це патос фактів.

П'єр Амп ще не закінчив своєї епопеї — «Жнива людства», але те, що вже зроблено — це твір, що ще немає прецедентів в історії світової літератури.

Не можна назвати П'єра Ампа пролетарським художником — він ідеолог технічної інтелігенції, тієї соціальної групи, що в сучасному капіталістичному суспільстві західної Європи набирає все більшого значіння. П'єр Амп виображує працю і виробництво з точки погляду цієї соціальної групи.

Едвард Гріг

(20 років з дня смерті).

Едвард Гріг є одним з найяскравіших представників Скандинавської музики. Скандинавські країни, віддалені від загального європейського музичного річища, в своєму музичному розвитку запізнавались, але зате довше залишались там невичерпаними багатощі джерела своєрідної народної музики. Саме Едвард Гріг в своїй творчості черпав з джерел народної музики.

Музика Гріга лірична, локонічна, проста по конструкції. Основною формою її є мініатюра, романс і в оркестрі сюїта.

„Музика“

— Вийшов № 3 двомісячника «Музика» (орган Муз. Т-ва ім. Леонтовича). Зміст числа: передова — «Більше уваги муз. роботі», стаття Лісовського про П. П. Секальського (біографічний нарис, музична творчість та репертуар праць) в нагоду 40-х роковин смерті. Крім того вміщено велику статтю: Л. Кулаковського — «Розвиток ладових елементів», О. Дабановського — «По Київських музеях та бібліотеках», І. Ніцая — «Де-що про хорову справу на Україні», Ф. Бахтинського — «Київські вуличні співці», музичні сілуети — «М. Мендільський», «В. С. Косенко», дописи, хроніка, бібліографія та звіти дирекції ЦН Т-ва ім. Леонтовича за 1926 рік.

Бібліографія

КАЧИНСЬКИЙ.—Селянський рух на Україні в роки 1905—7. Ч. I. Рік 1905. Істпарт ЦК КП(б)У ДВУ. 1927, 231 стор. 2.000 прим. Ц. 2 крб. 80 коп.

Рецензована книга являє з себе з роботи автора першу частину, що присвячена оглядові сел. рухів на Україні за перший рік цієї революції.

Зміст книги складається з огляду загальних причин селянського руху 1905-7 рр. на Україні, зокрема—про земельний лад напередодні революції; далі вміщено загальний огляд основних форм руху, за яким характеристика найвідатніших, найпоширеніших форм для окремих частин України, як от—страйки, розрухи, привласнення поміщицької власності, громадські приговори, то-що.

Окремий розділ у кінці присвячено виявленню соціального обличчя учасників руху. Тут автор приходить до висновку, що, як загальноєдине, по цілій Україні в сел. рухах 1905 р. участь брало «переважно неможливе та середняцьке селянство» (ст. 153). Аналізуючи разом і класові взаємовідносини на селі, автор—зокрема для Правобережжя—констатує вже на цей час наявність виразної класової диференціації українського селянства. Заможні селяни участь у русі брали лише в таких формах, як от поруби і т. ін. та здебільшого там, де були орендні домагання. Автор констатує разом з тим, що на кінець 1905 р. рух ставав ще «в більшій мірі масовий» (ст. 175).

Оглядові роботи Сел. Союзу автор присвячує окремий розділ, як і участі в рухові соціалістичних партій. Наприкінці книги окремо вміщено розділ, присвячений висвітленню ролі поміщиків підчас цього руху.

Перш за все—питання про джерело до цієї роботи. Минув 20-ти літній ювілей революції 1905 р.; він викрив силу нового цілого матеріалу, вийшло з півсотні книжок-збірників, то-що, видрукувано чимало журнальних статей, з різних питань цієї революції. Зокрема про сел. рухи розроблено огляди для декількох окремих б. губернь (Полтавщина, Чернігівщина, Київщина, то-що). Все це не позбавляло автора необхідності збирати й далі місцеві архіви принаймні для тих губернь, що ще чекають на свого дослідника. Які ж джерела були в автора? Він використовує давню відомі матеріали з «Трудов. В.Э. Об-ва», з півдесятка видрукуваних праць про 1905 р. і напередті, матеріали з архіву Істпарту (в Харкові). Як можна дивитись на останні матеріали? Чи можна на них цілком покладатись?—Гадасмо, що ні. Річ у тому, що ці матеріали копіювалися (на задання з центру) на місцях—значить, вибір, переписка матеріалу—все це носило різнноманітний характер, в значній мірі з суб'єктивним підходом з боку робітників—нефахівців (на округах); до того ж було, що переписувалися і не цілі справи, а тільки фрагменти з них. Отож, виходить, що все таки, сидючи в Харкові, писати історію сел. рухів 1905 р. на Україні не можна; крім того—замало, не використовували головним чином тільки фонди кол. Жанд. управління та губернаторські, бо місцеві архіви дають ще більше матеріалу цікавого, соковитого. Автор часто «з'їздить» на «Труди В. Э. Об-ва»—гадаємо, що вже час почати критично ставитись до цих матеріалів, вивіряючи їх за винайденими арх. матеріалами.

Наводячи цифрові дані до с.-г. економіки, автор, як це не дивно, майже не використав статистичних першоджерел—губернських «обзорів», то-що і використовує цифри зі збірків і т. інш. (чомусь використав тільки один «обзор» Полтавського земства та й то за 1895 р.). Цим може пояснюється неповне економічне районування в автора, характеристика окремих губернь поверхова.

Тепер коротко спинимося на окремих місцях роботи. Подавши огляд основних форм руху, автор тієї думки, що політична форма руху—мітинги, приговори, то-що була органічно зв'язана з аграрною. Ми вже тут заперечимо (окремо про приговори буде ще нижче) проти цього твердження: боротьба селянства як раз носила характер боротьби економічної, а не політичної, елементи політичні були занесені зовні, не переважали селянством і за такі гасла, як «автономія України», «конституція» чи «республіка» і т. інш. селянство ані одного разу не виступало так, як за свої економічні домагання.

Давши огляд форм рухів автор цілком спра-

ведливо найбільш уваги надає страйкам та розрухам. Отож гадаємо, що районування що до кожної з цих форм треба було б перевести більш точно, як і саму характеристику районних особливостей страйків. Досліджуючи страйки, автор не дає основної й цікавої відповіді—який і в чому зв'язок тієї чи іншої форми руху, в даному разі—страйку, зі станом селянства даного району. Зокрема для Правобережжя подано приклади, що як раз не вичерпують всіх відтінків, особливостей страйку. Через те, що з цими прикладами автор залезав від найвного, очевидно, матеріалу (під рукою—в архів. Істпарту), висвітлення рухів матеріалами нерівномірне: Київщина, напри., для Правобережжя представлена найповніш. Розглядаючи страйки для того ж таки Правобережжя, автор майже не спинається на орендні страйках, хоч вони й мали тут місце. Загалом же, огляд про страйки Правобережжя залишає враження нерозробленої (або насипіш поданої) частини роботи.

Для Лівобережжя й степу автор прагне встановити, що тільки орендні страйки тут були типовими. А між тим, і матеріали автора, і дані окремих країв (напр. Полтавщина) доводять, що-перше, необхідність принести тут дрібнішу районізацію і, по-друге, що загалом таке твердження краще замінити на визнання мішаних робітничо-орендних страйків.

Приклади автора з страйків часто протирічать його твердженням—ось, прим. див. на ст. 66, 67, 76.

Спиняючись на степових страйках, автор з окремих губернь розглядає часто окремі повіті, їхні частини, та й то не завжди типові, напри., Одеський—для Херсонськ. губ.; мабуть, що це сталося з тієї ж причини—залежність від матеріалів архіву Істпарту в Харкові. Тут же можна відзначити, що автор до страйків відносить і деякі сумнівні приклади—прим., на стор. 77 (с. Капітанівка).

Важливе питання, коли розглядати форми руху—це класова аналіза руху. Цього автор не дає, може через те, що він ішов за описовою методою, даючи, а то й наизуочи просто ілюстрації до руху. Ось тут знов підтверджується та думка, що обробка самих справ побір з декількох архівів будь якої губернії дозволила б встановити ролі окремих верств села (з свідчень, то-що).

Як і для страйків, автор не виводить причини для другої важливої форми руху—розривів поміщицьких економій, зокрема не висвітлено те, які економічні підстави були до поширення саме цієї форми якраз на Лівобережжі та степовій частині; теж саме можна сказати й про другу форму—поруби.

Селянські приговори автор виділяє в окрему форму рухів. Помінаючи питання про те, чи можна виділяти їх як окрему форму рухів. Ми не можемо погодитись з твердженням автора про ролі цих приговорів. Вони, мовляв, «пособляли селянському рухові набути організованості... та відбивали селянські прагнення, надії» (ст. 153). Гадасмо, що висновок вірніший був би тут такий: 1) приговори селянських громад загалом, але не тільки «домохазяїв», склалися, маючи в змісті переплутаний елемент—наносне й своє; приговори писалися інтелігентами, писарями, то-що—людьми, які іноді формулювали неясні і загальні вимоги маси, а іноді і від себе надавали чіткого політичного характеру приговорам; 2) приговори громад не відбивають високої класової (потрібної для політичної боротьби) свідомості революц. села й не були реальною формою боротьби; 3) зате приговори «домохазяїв» були здебільшого класово-життєвими, засобом боротьби в руках к.-р. частини села (ось про виселення рев. елементу з села, напри., то-що); ця частина села дає ще швидше усвідомлює своє класове обличчя і 4) навряд чи можна вважати, що подання приговорів від громад сприяло революціонуванню села—швидше замахувало, відволікало селянство від революції. Помилка у автора й та, що він не дає класової аналізи змісту приговорів. Що автор взагалі мало критично ставиться до матеріалу, також видно й з його поспішних висновків, як от—«про потребу колективізації» (ст. 150), про друкарні, то-що (ст. 152) і т. ін. приклади (наведені два, гадаємо, відбивають тільки участь інтелігенції).

На цей час перед істориком першої революції чи не найважливіше питання—це виявлення класового обличчя учасників руху. Оправді ми ще й до цього часу

маємо старі твердження де-яких поважних істориків про каруючу ролі сільської буржуазії в цій рев. Отож для перевірки такого питання автор, на жаль, звернувся знов майже цілком до... «Трудов. В.Э. Об-ва». Автор, очевидно, забув, що є робота проф. Мірзи—Авак'яна «Сел. розрухи на Україні 1905-7 р.», збудована виключно на матеріалах тих же «Трудов»—значить, у цій частині автор ризикує йти протопаною стежкою; глибоко поминається автор, коли для висвітлення цього питання так скептично ставиться до архівних міоценів матеріалів, надаючи більше уваги кореспонденціям «В.Э. Об-ва». Отож підходати до питання про учасників, мало дати загальну відповідь, що, мовляв, головним чином, середняки й неможливі відігравали керуючу роллю, хоч були й заможні. Тут треба було б провести точнішу районізацію, бо ж у де-яких районах певні причини висувають й давали можливість заможному стати на чолі руху, а по де-яких сільський буржуа сам вставав за об'єкт руху. Ось у цій частині у автора є певна недоговореність, а то й протиріччя навіть на одній і тій же сторінці, а ось 164: тут де-якимокра рядками вище автор доводить участь неможливіх у русі на Полтавщині, а трохи нижче—говорить, що рух пішов проти заможних, і значить вони не могли йти за рухом. Взагалі, треба сказати, що заможні не виступали з рухом, бо він одразу в основі здався для них чужим; направили б вони його в свої інтересах, так мало сили було в них, незначна була кількість заможних і тому сільська буржуазія, почавши з саботування революції (з примусу беруть участь), скотувалась до боротьби з рухом. Ось один варіант відповіді на це питання. Треба знов сказати, що автор майже обходить цю п.-р. роллю сільської буржуазії. Дослідник (ст. 171) подав таблицю учасників руху рр. 1905-6, гадаючи, що для одного р. 1905 групування є те саме, що й для обох рр.—звичайно, це помилка, бо 1906 р. клас. диференція на селі дала себе те більше відчуття.

Протирічить собі автор, коли висуває таке твердження: 1) що на кінець 1905 р. «сел. рух вже перестав бути переважно аграрним рухом» (ст. 174), 2) «сел. рух—кінця р. 1905 є в більшій (!) мірі масовий, ніж то було поперед» (ст. 175) й 3) це при тому, як «в самій цій масі точилася своя боротьба, виявлялися класові суперечності продирижованих груп» (ст. 175).

Зачіпаючи, чи не вперше для України в такий спосіб, організацію Сел. Союзу, автор подає цікавий матеріал, правда, часто не з перших рук. Але на жаль, дослідникові так і не довелося осягнути розуміння, дати класову оцінку цій організації. Так само й з питанням про соціаліст. партії та село—що говорить такий висновок: «сел. рух 1905 р. хоч був у тім або іншій (!) мірі охоплений роботою соц. партій...» (ст. 215).

В останньому розділі—цікаве висвітлення де-яких спроб класової самоорганізації поміщиків, хоч не зачеплено таке питання, як от—чи був сам поміщик об'єктом руху. Невірно твердження автора, що поміщикам «підняти автономного селянина проти револ. бірності та середняцтва не пощастило» (ст. 227). Низка прикладів доводить протилежне. Чимало цікавих бітків з цієї револ. випущено автором, не зачеплено в роботі. Загалом, це швидко нариски а не огляд сел. руху. При всьому тому, автор низку питань зачіпає вперше, висуваючи ряд цікавих проблем. Сам огляд короткий, багатий на фактичний матеріал. Т. ч., робота стане в пригоді й як підручник для партійців, то-що, й як—в де-якій частині—студія. Мабуть, що роботу перекладали на укр. мову, є і звороти, й окремі терміни неваді, недодержано й коректу. Не зовсім добре зробив автор, що переклав документи укр. мовою—т. ч., вони не тільки копіювані кимсь, але й перекладені іншими робітниками.

Ант. КОЗАЧЕНКО.

„Молодняк“ № 10

Вийшов 10 № журналу «Молодняк». Книжка містить:

Поезії: Олександра Влизько, Євгена Фомин, Л. Первомайський, М. Шульга-Шульженко, Терена Масенко, Т. Орися, І. Бойко, Мик. Ковальчук, М. Шеремет, Ів. Гончаренко, М. Ушаков.

Проза: Л. Смілянський—Плеєм оповідання; Марко Дієв—Земляки, етюд; Л. Первомайський—На Холодній горі, фрагменти; Ш. Андерсон—Святість, повість; Олексій Кундіч—До факто, роман.

Статті: М. Самусь—Забутий новеліст і революціонер (Анд. Заливний); А. Ключиш—Чотири стани; П. Лакіза—Про сніг золотий і слова—залізні, карбовані; І. Глущенко—Весілля-побут селянський; С. Марголін—Художник Москви.

3 культурного життя радянських республік

ГРУЗІЯ.

Музей історії грузинського мистецтва. Музей історії Грузинського мистецтва в Тифлісі міститься в одному з головних корпусів університету. В музеї зосереджено прекрасні колекції річей старовинного грузинського мистецтва. В відділі чеканних виробів на сріблі та золоті зібрано вироби з усіх місцевостей Грузії, починаючи з VIII-го віку і кінчаючи XIX в. Річ цього відділу демонструють високу культуру старої Грузії. Цікава збірка старовинних іконостасів, висічених на каменю з надзвичайно тонко зробленою різьбою.

Велику художню цінність мають збірки зразків старовинного грузинського шиття, головним чином це одяг християнського культу, починаючи з 9-го віку. Цікаві збірки емалі. До цього часу музей зібрав понад 10 тис. експонатів.

Національна галерея Грузії надсилає на Жовтневу виставку в Москву картини своїх кращих майстрів, знімки своєї персидської колекції і 30 знімків картин старих грузинських та перських майстрів.

БІЛОРУСЬ.

Перетворення Інституту Білоруської Культури на Білоруську Академію Наук. За прохтом академічного статусу Інститут Білоруської Культури перетворюється на Білоруську Академію Наук. Новий статут опрацьований, як статут академії накладає на І. Б. К. обов'язок поширити академічні дослідження поглибити їх і притягти до праці висококваліфікованих спеціалістів.

Установи І. Б. К. будуть поділені на два відділи—відділ гуманітарних наук і відділ природи та господарства. У відділі гуманітарному вже організовано кафедри—живої білоруської мови, білоруської літератури, всесвітньої історії і історії Білорусі, інститут мистецтва, інститут наукової мови і комісії—етнографічна, археологічна і по вивченню латинської культури.

Цієї зими на гуманітарному відділі буде розпочата дуже відповідальна робота по спрощенню білоруського правопису.

Національні відділи І. Б. К. перетворені на сектори. Єврейський сектор буде працювати над історією, літературою і лінгвістикою, польський—над питаннями етнографії, літератури і історії.

Під безпосереднім керівництвом І. Б. К. будуть працювати центральне бюро краєзнавства, бібліотека, видавниче бюро, комісія по вивченню продукційних сил країни і бібліографічна комісія.

І. Б. К. має тісний зв'язок з своїм науковим роботою з 55 науковими закладами Радянського Союзу і 20 науковими закладами країн західно-європейських—Німеччини, Франції, Англії, Польщі і інші.

Словникова комісія І. Б. К. збирала через краєзнавчі організації понад 300 тис. слів живої білоруської мови і зараз готує до видання словник. Головна термінологічна комісія опрацювала термінологію в математиці, географії, космографії, мінерології, геології та інших наукових галузях.

МУЗЕЙ БІЛОРУСІ.

Музейні установи Білорусі складаються з Білоруського Державного Музею в Мінську та підлеглих йому музеїв в Гомелі, Вітебську та Могильові.

Державний Білоруський Музей має відділи археологічний, нумізматичний, мистецький, церковно-історичний, етнографічний, єврейський, і відділ військової старовини. Археологічний відділ має колекції знахідок палеоліту, кам'яного віку, розкопки могли дати музею багато знахідок культури за тисячі літ до наших днів.

Відділ нумізматичний нараховує понад 10 тис. експонатів. Зібраний цей відділ виключно з монет знайдених на Білорусі. По ним можна довідатись які чужинні й коли приїздили в Білорусь. Тут є монети грецькі, римські, середньовіково-азійські, починаючи з II-го віку до нашої ери. Мистецький відділ музею складається з картин олійною фарбою на полотні і дереві, з акварелів, правир, скульптур виконаних на мрамурі, бронзі, дереві і глині.

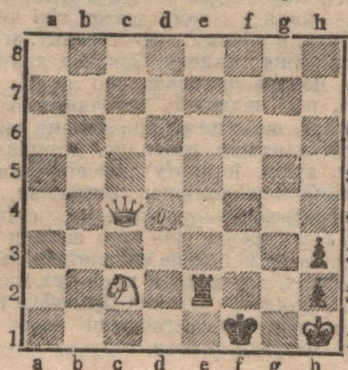
Найбільша зала музею занята новітнім мистецтвом Білорусі—тут виставлені картини митців сучасної Білорусі.—Следзіновського,

Шахи й шашки.

За редакцією І. Л. Янушпольського.

№ 39. 15 жовтня 1927 року.

Задача № 36. В. Паулі.

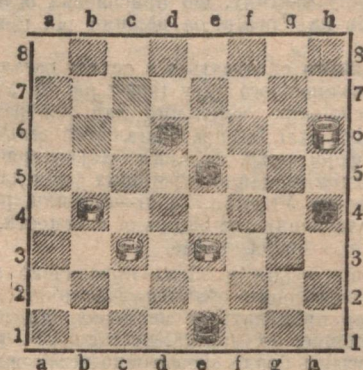

Білі—Кр h1, Фс4 Кс2 (3)

Чорні—Кр f1 Те2 п. h2, h3 (4)

Мат за 4 ходи.

Етюд № 34. А. Мішіна.

Білі—Дамка h6 шашки b4, c3, e3 . . . (4)

Чорні—Дамка e1 шашки d6, e5, h4 . . . (4)

Білі виграють.

МАТЧ КАПАБЛАНКА—АЛЬОХІН.

Партія № 26. Дебют ферзевих пішаків.

6-партія матчу, відіграно 25 вересня у Буенос-Айресі.

Партія № 27. Індійська.

Білі—А. А. Альохін.

1. d2—d4
2. c2—c4
3. K b1—c3
4. C c1—g5
5. e2—e3
6. K g1—f3
7. T a1—c1
8. C f1—d3
9. C d3 : c4
10. C g5 : e7
11. K c3—e4
12. Ф d1—d2
13. Кр e1 : d2
14. T h1—d1
15. K e4 : f6+
16. C e4—b3
17. Кр d2—e2
18. K f3—e5
19. f2—f3

- K g8—f6
- e7—e6
- d7—d5
- K b8—d7
- C f8—e7
- 0—0
- c7—c6
- d5 : c4
- K f6—d5
- Ф d8 : e7
- Ф e7—b1+
- Ф b4 : d2
- T f8—d8
- K d7—f6
- K d5 : f6
- Kpg8—f8
- Kpg8—e7
- C c8—d7
- C d7—e8

20. e3—e4
21. K e5—c4
22. K c4—e8
23. a2—a4
24. a4—a5
25. d4—d5
26. e4 : d5
27. d5 : c6
28. K e3—f5+
29. T c1 : d1
30. K f5—d6
31. T d1—d4
32. T d4—b4
33. a5 : b6
34. Кр e2—d2
35. K d6—e4
36. T b4 : e4
37. C b3 : d5
38. Кр d2—c3

Чорні—Х. Р. Капабланка.

- K f6—d7
- K d7—b6
- T d8—d7
- T a8—d8
- K b6—a8
- e6 : d5
- T d7—c7
- T d8 : d1
- Кр e7—f5
- f7 : e6
- C e8—g6
- T c7—c5
- b7—b6
- K a8 : b6
- Кр f6—e7
- C g5 : e4
- K b6—d5
- T c5 : d5+
- a7—a5

Нічия

Хроніка.

10-а партія матчу закінчилась після 42 ходів нічиєю. 11-у партію Альохін виграв на 66-м ході, 12-у партію Альохін також виграв білими на 40-м ході. Стан матчу після 12 партій—Альохін виграв 3, Капабланка 2 і 7 партій зіграно в нічию.

Всесоюзний турнір-чемпіонат.

Стан турніру після 11 турів. Дуз-Хотімірський і Ненароков по +6½, Богатирчуков 6+1 і незакінчена, Макагонов Іллін-Женевський і Романовський по +6. Осталось ще дограти 10 турів. У жіночому турнір-чемпіонаті 1 місце зайняла т. Рубцова (Москва).

Хроніка

◆ Новий роман Сінклера. У. Сінклер працює тепер над новим романом «Бостон». За основу його взято справу Сако і Ванцеті.

◆ Смерть Олівера Кервуда. Умер один з найпопулярніших в Південній Америці письменників Олівер Кервуд, відомий у нас своїми романами «Казан», «Дівчина на скелі» і т. інші.

◆ Вивчення художньої пропаганди і реклами. При Державній Академії художніх наук організовано кабінет по вивченню художньої пропаганди й реклами. В завдання кабінету входить виявлення найбільш цінних досягнень в галузі художньої пропаганди й реклами.

Лист до редакції

Шановний товаришу редакторе!

Дозвольте через вашу газету оголосити, що п'єса «Тримай язика за зубами—ворог стелить за нами», видрукувана в журналі «Культработник» (1927 року, № 18) за підписом Мамонтова, мені не належить. Коли є другий драматург з моїм прізвищем, то поділялось би додати до прізвища його ім'я, щоб уникнути прикрих непорозумінь, що до авторства.

З товаришеским привітом Я. Мамонтов.